

مقدمات ارزشیابی آموزشی

فهرست مطالب

- موارد پوشش داده نشده:

- موضوعات تخصصی ارزشیابی

- الگوهای ارزشیابی

- موارد پوشش داده شده:

- مفاهیم پایه در ارزشیابی

- استانداردهای ارزیابی

سنجش

کارایی درونی

نشانگر

کیفیت

سنجه

ممیزی

اندازه

درون داد

پژوهش

کیفیت جامع

استاندارد

ارزشیابی

محصول

پیامد

فرایند

اندازه گیری

ارزیابی

کارایی

ملاک

نظارت

سنجش نیازها

اثر بخشی

اعتبار سنجی

عامل

برون داد

تفاوت ارزیابی و ارزشیابی

- هر دو معادل evaluation
- تفاوت در ترجمه
- متمایز دانستن این دو واژه در برخی متون:
 - ارزشیابی معادل evaluation
 - ارزیابی معادل appraisal

ارزشیابی، سنجش، اندازه و اندازه‌گیری

- اندازه‌گیری (measurement): فرایند اختصاص عدد به خصیصه‌ها بر اساس قاعده معین
- اندازه (سنجه) (measure): واحدهای تشکیل دهنده اجزای اندازه‌گیری
- آزمون (test): وسیله مورد استفاده در اندازه‌گیری یا سنجش
- سنجش (assessment): استفاده از مجموعه‌ای از روش‌های (روش‌های کیفی و کمی) برای اندازه‌گیری
- ارزشیابی: گردآوری اطلاعات ... به منظور قضاوت درباره برنامه / سازمان

تفاوت ارزشیابی و پژوهش

- مشابهت‌های بین ارزشیابی و پژوهش:

- روش
- داده‌ها
- ساختار
- فرایندهای گردآوری داده
- و ...

- تفاوت‌ها:

- کاربست نتایج
- انتخاب موضوع
- تعمیم یافته‌ها
- زمان اعلام نتایج

تفاوت ارزشیابی و اندازه گیری

- غیر ارزشی بودن اندازه گیری

- تفاوت در هدف:

– ارزشیابی به دنبال توصیف عمل آموزشی

– اندازه گیری به دنبال توصیف و مقایسه افراد

تفاوت ارزیابی و بازرسی

- ارزیابی برای حمایت در جهت پیشبرد اهداف سیستم / فرد

برای نیل به **بهبود** با توجه به منابع موجود

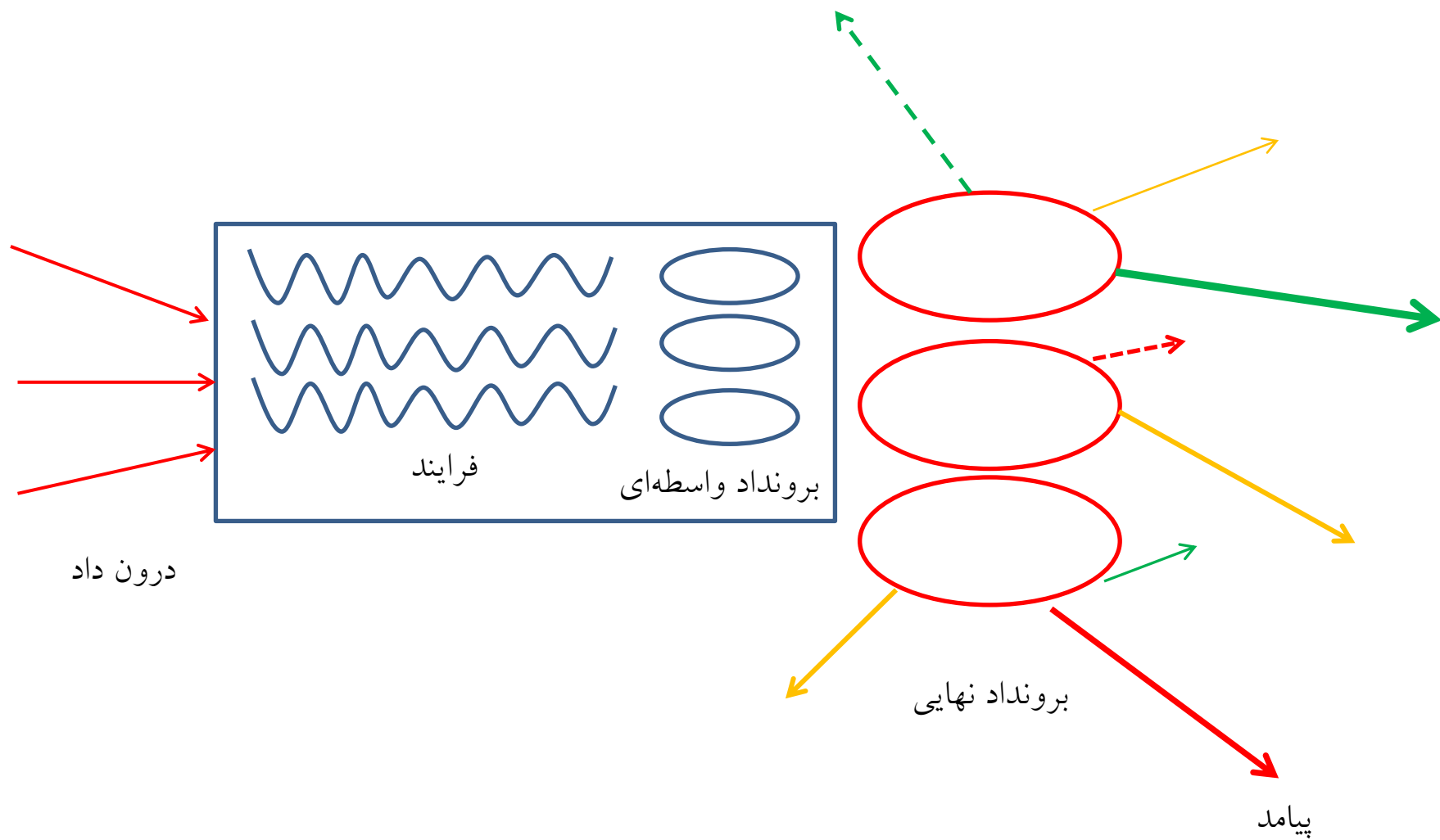
- بازرسی برای کنترل، تأیید / رد، جایگزینی

حیطه کار ارزشیابی / ارزیابی

- ارزیابی سازمان (evaluation)
- ارزیابی برنامه (evaluation)
- ارزیابی فرد (ارزیابی عملکرد) (appraisal)

رویکرد سیستمی ارزیابی

- درون داد (input): اجزایی از سیستم که قبل از شروع به کار نیاز است. مثل یادگیرنده، یاددهنده، فضای آموزشی، بودجه و ...
- فرایند (process): سازوکارهای داخل سیستم برای اجرای کارها. مثل جریان یاددهی - یادگیری، فرایند ساختی - سازمانی، فرایند پشتیبانی
- محصول (برونداد واسطه‌ای): نتایج واسطه‌ای در پایان دوره زمانی مشخص و واسطه برای دستیابی به نتایج نهایی. مثل نمره امتحانی
- برون داد نهایی (output): نتایج نهایی مورد انتظار از سیستم. مثل دانش‌آموختگان. آثار علمی تولید شده
- پیامد (outcome): آثار و نتایج دراز مدت سیستم بر جامعه. مثل اشتغال دانش‌آموخته. بیکاری. ادامه تحصیل افراد.

مفاهیم ارزیابی

- کیفیت جامع (total quality evaluation): بررسی کیفیت درونداها، فرایندها، برونداها و واسطه‌ای و پیامدها به صورت به هم پیوسته
- اثربخشی (effectiveness): بررسی برونداد نهایی یا واسطه‌ای مطلوب نسبت به دروندا
- کارایی (efficiency): بررسی دروندا، فرایند و پیامد با توجه به هزینه
 - کارایی درونی: بررسی برونداها نهایی نسبت به هزینه‌ها
 - کارایی برونی: بررسی پیامدهای نظام نسبت به درونداها و هزینه‌ها

مفاهیم ارزیابی (ادامه)

– ارزیابی درونی: ارزیابی کیفیت عوامل تشکیل دهنده نظام (برنامه یا سازمان) به وسیله خود اعضای تشکیل دهنده نظام

– ارزیابی بیرونی: بررسی نتیجه ارزیابی درونی بر اساس هیأت بازدیدکننده خارج از نظام

• اعتبارسنجی (accreditation): سنجش صلاحیت برنامه و دوره‌های آموزشی و نیز اعتبار سازمان‌ها و موسسه‌های تخصصی. شامل ارزیابی درونی / بیرونی

مفاهیم ارزیابی (ادامه)

- سنجش نیازها (need assessment)
- نظارت (پایش) (monitoring):
 - ارزیابی فرایند اجرای امور.
 - قضاوت درباره وضعیت موجود دروندادها و فرایندهای نظام
- ممیزی کیفیت (audit): قضاوت درباره سازوکارها و فرایند عملیات در جهت هدفهای بیان شده

ملاک، نشانگر و استاندارد

- ملاک (criteria): ویژگی‌ها یا جنبه‌هایی از موضوع ارزیابی جهت قضاوت درباره آن. مثل عملکرد کیسه هوا، کمربند، شتاب خودرو، طراحی آیرودینامیکی و ...
- نشانگر (شاخص) (indicator): مشخصه‌هایی برای گردآوری داده‌ها جهت قضاوت درباره ملاک‌ها. مثل مصرف بنزین، صفر تا صد خوردو، میزان آلاینده‌گی و ...
- استاندارد (معیار) (standard): سطح مطلوب نشانگرها برای مشخص کردن کیفیت ملاک. مثل مصرف ۶ لیتر بنزین در ۱۰۰ کیلومتر

فرا ارزشیابی

- فرایند ارزیابی نظام مند و ژرف ارزشیابی های انجام شده، مبتنی بر استانداردهای شایسته
- قضاوت درباره یک ارزشیابی.

استانداردهای ارزشیابی

انواع استانداردهای ارزشیابی

- استانداردهای کمیته مشترک ارزشیابی برنامه
- اصول راهنمایی انجمن ارزشیابی امریکا برای ارزشیابان
- استانداردهای بازرسی دولتی بر اساس استانداردهای حسابداری و بازرسی

استاندارد های کمیته مشترک ارزشیابی برنامه

Joint Committee Program Evaluation Standard

- شروع از مرکز ارزشیابی دانشگاه شرقی میشیگان
- جزئی کردن ۳۰ استاندارد شامل بیان استاندارد ، تبیین و ملزومات آن ، منطق و راهنمایی برای انجام آن خطاهای رایج جهت اجتناب از آن و مورد توضیحی آن
- قابل تقسیم به چهار گروه اصلی :
 - کاربرد (utility)،
 - امکان پذیری (feasibility)،
 - انصاف (propriety)
 - دقت (accuracy)

کاربرد

یک استاندارد باید مفید باشد. ارزشیاب باید نیازهای اطلاعاتی کاربران را مشخص کرده و به آنها بازخورد های ارزشیابی مرتبطی را به طور روشن، دقیق و به موقع عرضه کند. باید به آنها در تشخیص و کسب مشکلات برنامه و آگاهی از نکات قوت مهم کمک کند. باید مهمترین سوالات کاربران را در هنگام به دست آوردن پهنه وسیعی از اطلاعات مورد نیاز نشان داده و شایستگی و ارزش برنامه را بسنجد. ارزشیابی نباید فقط نقاط قوت و ضعف برنامه گزارش دهد بلکه باید مدیران به کاربران در مطالعه و بکار بردن یافته ها کمک کند.

استانداردهای کاربرد

- ۱- مشخص کردن ذی نفعان، افراد درگیر یا اثر پذیر ارزشیابی برای تشخیص نیازها
- ۲- وثوق پذیری ارزشیاب: اعتمادپذیر بودن و لایق بودن ارزشیابان برای به حداکثر رساندن وثوق پذیری و پذیرش یافته ها
- ۳- انتخاب اطلاعات جمع آوری شده به طور گسترده برای پاسخگو بودن به نیازها و علایق ذی نفعان
- ۴- تشخیص ارزش ها: توصیف دقیق دیدگاه ها، رویه ها و منطق استفاده در تفسیر یافته ها جهت روشن بودن قضاوت
- ۵- وضوح گزارش: توصیف روشن پدیده ارزشیابی در گزارش ها شامل محتوا و اهداف رویه ها و یافته های ارزشیابی برای درک اطلاعات اساسی فراهم شده
- ۶- خطوط زمانی و اشاعه: اشاعه یافته های معنی دار و گزارش های ارزشیابی به کاربران مورد نیاز برای استفاده به موقع.
- ۷- تاثیر ارزشیابی: طرحریزی، اجرا و گزارش ارزشیابی با روش های پیگیری برای ترغیب ذی نفعان به افزایش استفاده

امکان پذیری

یک ارزشیابی باید رویه هایی را به کار ببرد که بهینه بوده و در محیط برنامه قابل کاربرد باشد باید فشارهای سیاسی که ممکن است برنامه ها را ناقص کند به اندازه زیاد کنترل کند و به طور کارآمد اجرا شود. رویه های ارزشیابی باید در جهان واقعی قابل کاربرد باشد نه در آزمایشگاه های تجربی. به طور کلی، استاندارد های امکان پذیری توجه دارد که ارزشیابی باید واقع گرا و در مورد هزینه به صرفه باشد. استانداردهای آن عبارتند از:

- ۱- رویه های عملی
- ۲- امکان سیاسی: طرح ریزی و اجرای ارزشیابی با مشارکت گروه های متعدد مورد علاقه به منظور انعکاس تمایلات هر یک از گروه ها
- ۳- کارایی هزینه: ارزشیابی باید موثر بوده اطلاعات ارزش کارآمدی را به وجود آورد تا مانع گسترش داده شده بتواند توجیه شود

انصاف

برنامه باید یک توافق نوشته شده واضح باشد که اجبارات ارزشیاب را برای تایید و اجرای ارزشیابی توصیف کند. ارزشیابی باید همه حقوق افراد را محافظت کند. یافته ها باید درست باشند. علاوه بر این گزارش ها باید نقاط ضعف و قدرت را موازنه کنند. به طور کلی استانداردهای انصاف نیاز دارد که ارزشیابی به طور قانونی، اخلاقی و با توجه به حقوق افرادی که در ارزشیابی درگیر شده اند به اندازه یکسانی که از نتایج اثر می پذیرند، انجام شود.

استاندارهای انصاف

- ۱- مستند کردن برنامه: توصیف و مستند کردن ارزشیابی به طور روشن و دقیق شود برای مشخص کردن ارزشیابی به طور روشن
- ۲- تحلیل بافت: جزیی شدن بافتی به طور کافی شود برای مشخص کردن احتمال تاثیرات روی برنامه
- ۳- حقوق انسانی آزمودنی ها:
- ۴- تعاملات انسانی: توجه ارزشیاب به ارزش در تعاملات با دیگر اشخاص مرتبط با ارزشیابی جهت تهدید نشدن مشارکت
- ۵- سنجش کامل و منصفانه: کامل و منصف بودن ارزشیابی در بررسی و ثبت قوت و ضعف برنامه ارزشیابی

استانداردهای انصاف (ادامه)

- ۶-ارائه یافته ها: در دسترس بودن مجموعه کاملی از یافته های ارزشیابی برای همه اشخاص مجاز برای دسترسی
- ۷-تعارض علاقه: مطرح شدن تعارض علاقه به طور باز و درست برای مصالحه نشدن فرایندها و نتایج ارزشیابی
- ۸-مسئولیت مالی: اختصاص منابع باید رویه های جوابگویی را منعکس کند در غیر این صورت به طور اخلاقی مسئول وجود خواهد داشت.

دقت

یک ارزشیابی باید برنامه را همان طوری که طرح ریزی شده و به طور واقعی اجرا می شود، توصیف کند. ارزشیابی باید پیشینه و محیط برنامه را توصیف کند. باید مناسب بودن منابع اطلاعاتی ارزشیابی، روش ها و وسیله های اندازه گیری، رویه ها تحلیلی و دقت های کنترل سو گیری و فرا ارزشیابی نشان داده شود. همچنین باید نقاط قوت و ضعف و محدودیتهای برنامه رویه ها، اطلاعات و نتیجه گیری ها عرضه شود. باید مقداری که ارزشیابی سنجش مستقل و غیر سوگیرانه را عرضه می کند نشان دهد. به طور کلی نیاز است که ارزشیاب به طور تکنیکی اطلاعاتی را به دست آورد، آن را به طور درستی تحلیل کرده و نتیجه گیری های قابل توجیهی را گزارش دهد و فرا ارزشیابی را به دست آورده و اجرا کند.

استانداردهای دقت

- ۱- مستند کردن برنامه: توصیف و مستند کردن ارزشیابی به طور روشن و دقیق
- ۲- تحلیل بافت: جزیی شدن بافتی که برنامه در آن قرار دارد برای مشخص شدن احتمال تاثیرات بر برنامه
- ۳- اهداف و رویه های توصیف شده: توصیف و نمایش اهداف و رویه های برنامه با جزییات کافی
- ۴- منابع اطلاعاتی قابل دفاع: توصیف منابع اطلاعاتی با جزییات کافی برای سنجش دقیق اطلاعات
- ۵- اطلاعات روا: انتخاب، توصیف و اجرای روشهای گردآوری اطلاعات برای اطمینان از تفسیر روای اطلاعات
- ۶- اطلاعات معتبر: انتخاب، توصیف و اجرای روشهای گردآوری اطلاعات برای اطمینان از تفسیر معتبر اطلاعات

استانداردهای دقت (ادامه)

- ۷-اطلاعات منظم: مرور اطلاعات جمع اوری شده، پردازش شده و گزارش شده در ارزشیابی به طور منظم شده و اصلاح خطاهای به دست آمده
- ۸-تحلیل اطلاعات کیفی: تحلیل اطلاعات کیفی در ارزشیابی به طور مناسب و منظم برای پاسخ موثر به سوالات ارزشیابی
- ۹-تحلیل اطلاعات کمی: تحلیل اطلاعات کمی در ارزشیابی به طور مناسب و منظم برای پاسخ موثر به سوالات ارزشیابی
- ۱۰-نتیجه گیری های توجیه شده: نتیجه گیری ها باید به طور صریحی توجیه شوند تا ذی نفعان بتوانند آنها را بسنجند.
- ۱۱-گزارش بی طرفانه: اعلام موضع سیاسی رویه های گزارش دهی باید در مقابل اختلالات به وجود آمده ناشی از احساسات و سوگیری های شخصی برای انعکاس نتایج ارزشیابی به طور منصفانه
- ۱۲-فرا ارزشیابی: ارزشیابی گزارش به طور تکوینی و نهایی در مقابل این استاندارد ها